

УДК 378.147

Л.В.Філіппова, викл.

Кіровоградський національний технічний університет

Методичні основи переходу від читання текстів до усного мовлення

Стаття розглядає способи розвитку репродуктивних вмінь на основі читання як розмірковування, рецептивні і репродуктивні вміння, розмірковування, вербальні операції

Добре відомо, що читання є звичною діяльністю людини і одним з основних джерел інформації. Це особливо стосується спеціаліста-інженера, вченого, викладача та інших, мислення яких дуже часто пов'язане з процесом, який ми називаємо "читання". З текстів зазвичай набираються нові слова та словосполучення для збагачення лексичного запасу студентів; граматичні знання та вміння поглиблюються та закріплюються в результаті роботи зі зв'язними текстами.

Однак, використання текстів для розвитку вмінь та навичок експресивного усного мовлення привело до менш задовільних результатів. Після опрацювання тексту, після читання, перекладу, відповідей на запитання студенти в змозі переказати текст, але не можуть вільно говорити на аналогічні теми. Вони не можуть перенести вміння використовувати вивчений з тексту мовний матеріал в мовну ситуацію.

Певно, шукати причину незадовільних результатів потрібно в характері учбової роботи з текстом, в методичній основі цієї роботи. В більшості, якщо не у всіх випадках, післятекстові вправи спрямовані на розуміння, повторення та запам'ятовування мовного матеріалу тексту. Ця робота необхідна – не можна говорити, не запам'ятавши слів, не засвоївши граматичні форми. Але вона недостатня для побудови самостійного виступу або для участі у вільному діалозі. Вирішення цих задач вимагає, по-перше, активного відношення читача до тексту, що читається, активного розвитку творчих розумових дій. По-друге, треба, щоб усне мовлення було побудоване не тільки на базі запам'ятовування фактів і мовного матеріалу тексту, а й на основі цих же розумових дій.

Таке вирішення задачі означало б максимальне зближення рецептивних та репродуктивних вмінь, при цьому одні й ті ж розумові дії приймали б участь як у процесі читання, так і в процесі усного мовлення.

Використання тексту для розвитку усного мовлення вимагає певного «підходу» читача, використання певних розумових дій для здійснення смислових операцій. Багаторічні дослідження методистів привели до визначення цих операцій на основі умінь, що називають «вербальними». Вони включають 1) перевірку валідності; 2) оцінку; 3) складання припущень; 4) висновки. Відомий психолог і психолінгвіст Дж.Карролл вважає, що ці чотири дії складають «розмірковування», вміння реагувати на те, що читається.

1) Перевірка валідності означає вивчення тексту для того, щоб перевірити відповідність змісту назві тексту; перевірка можливості вважати всю інформацію тексту релевантною (тобто такою, що відноситься до даної теми) та виявлення того, що є нерелевантним в даному тексті.

2) Оцінка вимагає розмірковування про те, чи дається в тексті достатня для потреб даного читача інформація. Окрім того, з її допомогою можна визначити наукову цінність тексту.

3) Складання припущень – один з найбільш творчих видів розумової діяльності. В ньому міститься пошук причин представлених результатів, а також можливий хід думки, що привів до даного результату. Чим більше припущень робить читач в процесі читання, тим більш активним, творчим є його сприйняття, тим більш «читанням як розмірковуванням» (reading as reasoning) стає його читання.

4) Останнє вербальне вміння – вміння робити висновки – теж є досить творчою діяльністю; між припущеннями та висновками існує тісний зв'язок, але, якщо припущення робляться ще до кінця розмірковування, то висновки йдуть після закінчення процесу розмірковування або, коли ми вважаємо завершеною достатню частину процесу, щоб обґрунтувати наш висновок.

Вербальні вміння складають не тільки «читання як розмірковування», але ще й базу для використання читання при навчанні усного мовлення. Перед викладачем стоять два завдання: 1) аналіз тексту для читання, щоб вирішити, які вербальні вміння можуть бути використані більш ефективно для розвитку усного мовлення і 2) формулювання завдань, які вимагають виявлення вербальних вмінь в процесі читання для підготовки студента до виступу у зв'язку з текстом. Стосовно другого завдання можна встановити деякі параметри, які складають основний зміст вправ.

1. Вправи спрямовані на розмірковування над смисловим змістом тексту, на розвиток активного, творчого відношення до того, що читається.

2. При виконанні вправ діяльність спрямована в першу чергу на екстралінгвістичні об'єкти; мовні явища тексту вивчаються і використовуються в мовленні завжди стосовно певного, релевантного змісту.

3. Основою для вправ може бути будь-який технічний чи науковий текст, а також оригінальні чи близькі до оригінальних художні тексти.

4. Вправи можуть використовуватись для розвитку одного чи кількох вербальних вмінь на базі одного окремого тексту.

5. Вправи за своєю природою проблемні; вони часто допускають різноманітні рішення і можуть використовуватись для організації вільної дискусії студентів.

6. Текст інструкцій вправ ґрунтується на такому мовному матеріалі, котрий, як припускається, частково увійде до мовлення студентів.

Подібні вправи могли б принести значну користь в процесі навчання з ряду причин. По-перше, вправи дають можливість зменшити або зовсім скасувати роботу в режимі «питання – відповідь», яка припускає, що викладач-лінгвіст знає більше за спеціальністю студента, ніж сам студент. Тут викладач може виконувати свої найважливіші обов'язки – виправляти, радити, забезпечувати необхідну мовну інформацію, свій обов'язок навчати тому, як говорити, а не що говорити.

По-друге, вправи стимулюють творчу розумову діяльність. Вирішення проблеми і вираження цього рішення на іноземній мові дають більше задоволення (безпосереднього підкріплення), ніж заучування. Це призводить до кращого запам'ятовування мовного матеріалу.

Крім того, подібна організація педагогічного процесу дозволяє викладачу зосередити зусилля на навчанні іноземній мові, а не технічним спеціальностям.

Список літератури

1. Шубин Э.П. Основные принципы обучения иностранным языкам. М., Учпедгиз, 1963.
2. Уайзер Г.М. От чтения текста к устной речи. М., 1979.
3. Carroll J.B. The nature of the reading process. In: Singer H.S. and Ruddell R.B. Theoretical Models and Processes of Reading, Newark, Delaware, 1970.

Статья рассматривает способы развития репродуктивных умений на основе чтения как размышления.

The article deals with the ways of developing reproductive skills on the basis of reading as thinking over.

Одержано 15.03.11

УДК 574:539.1.04

А.С. Кондрашова, магістр гр. ОМ-06, А.П. Мартиненко, доц.
Кіровоградський національний технічний університет

Прогнозування радіонуклідного забруднення Кіровоградщини

Розглядаються основні джерела радіонуклідів природного походження, які формують радіоекологічну ситуацію на території Кіровограду.
природні радіонукліди, радіоекологічна ситуація

Процеси розвідки, видобутку і первинної переробки радіоактивних руд супроводжуються дією іонізуючого випромінювання на організм людини як внутрішнім, так і зовнішнім.

Радіоактивні елементи присутні в атмосфері у газоподібній і аерозольній фазах. У кожній з радіоактивних родин урану, торію і актиноурану при розпаді утворюється один газоподібний нуклід - відповідно радон (${}^{222}_{86}\text{Rn}$), торон (${}^{220}_{86}\text{Tn}$) і актинон (${}^{219}_{86}\text{An}$). Накопичуючись в породах, вони з поверхонь вироблень і відбитої руди поступають в атмосферу. Найбільш радіаційно – небезпечним є радон.

Маючи період напіврозпаду 3,82 діб, радон може поширюватися на значні відстані від місця утворення і створювати в атмосфері високі концентрації. Торон і актинон з періодами напіврозпаду 54,5 і 3,92 с відповідно, не утворюють в повітрі значних концентрацій і в звичайних умовах при оцінці радіаційної небезпеки можуть не прийматись до уваги.

З інших радіоактивних речовин, присутніх в атмосфері, одні пов'язані з процесами виймання руд (уран, радій і інші елементи ряду, що містяться в пилові), а інші - з розпадом радону (RaA , RaB і т. д.).

Атмосферне повітря містить велике число аерозольних часток, особливо малого розміру (порядку 10^8 і більше в 1 л). Число атомів продуктів розпаду радону при звичайних концентраціях його в повітрі набагато менше. При концентрації радону $3 \cdot 10^{11}$ Кі /л в 1 л повітря міститься (у рівновазі) близько 300 атомів RaA , 2700 атомів RaB і 2000 атомів RaC . Таким чином, поведінка атомів продуктів розпаду, пов'язаних з аерозольними частками, визначається особливостями аерозольної забрудненості повітря. Найбільша частина природної активності (85%) в атмосферному повітрі пов'язана з аерозольними частками діаметром 0,005 — 0,035 мкм (табл.1).